

TALABALARDA O'ZINI O'ZI BAHOLASH VA SHAXSIY RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI

Shukurova Saodat Anvar qizi

saodat9395@gmail.com

+998911892723

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda talabalarda o'zini o'zi baholash va shaxsiy rivojlanish xususiyatlari yoritilgan. O'zini o'zi baholashning talabaning o'z imkoniyatlari, bilim va ko'nikmalarini anglash hamda o'z faoliyatiga xolis baho berishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, shaxsiy rivojlanish jarayonida maqsad qo'yish, o'z ustida ishlash, mustaqil qaror qabul qilish, mas'uliyatni his etish va o'z faoliyatini nazorat qilish kabi jihatlarining o'rni ochib beriladi. Talabalarda ijobiy va real o'zini o'zi baholashni shakllantirish ularning ta'limdagi faolligi, motivatsiyasi, mustaqil fikrlashi va kelajakdagi kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi asoslanadi.

Kalit so'zlar: *o'zini o'zi baholash, shaxsiy rivojlanish, talaba, o'z-o'zini anglash, motivatsiya, mustaqil fikrlash, maqsad qo'yish, o'z ustida ishlash, mas'uliyat, shaxsiy kompetensiya.*

Kirish

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida talabalarning faqat nazariy bilimlarni egallashi emas, balki o'z faoliyatini mustaqil baholay olishi, shaxsiy imkoniyatlarini to'g'ri anglab yetishi, mavjud kamchiliklarini aniqlashi va o'z ustida muntazam ishlashi muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim jarayoni talabaning faol ishtirokini, mustaqil fikrlashini, mas'uliyatini va o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojini shakllantirishni talab etadi. Shu jihatdan o'zini o'zi baholash talabaning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini ta'minlovchi muhim omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

O'zini o'zi baholash orqali talaba o'zining bilim, ko'nikma, qobiliyat va imkoniyatlarini tahlil qiladi, o'quv faoliyatidagi yutuq va kamchiliklarini aniqlaydi hamda kelgusidagi faoliyati uchun tegishli xulosalar chiqaradi. Bunday jarayon talabaning o'z faoliyatiga tanqidiy va xolis yondashishiga, o'z imkoniyatlarini real baholashiga hamda rivojlanishi zarur bo'lgan jihatlarni belgilashiga yordam beradi. Ayniqsa, o'zini haddan tashqari yuqori yoki past baholashning oldini olish, real o'zini o'zi baholashni shakllantirish talabaning ta'limdagi faolligi va motivatsiyasini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shaxsiy rivojlanish esa insonning o'z bilim va ko'nikmalarini takomillashtirishi, yangi maqsadlar qo'yishi, mustaqil qaror qabul qilishi, o'z xatti-harakatlarini nazorat qilishi va kelajakdagi faoliyatiga mas'uliyat bilan yondashishi jarayonini anglatadi. Talabalik davri shaxsning dunyoqarashi, kasbiy qarashlari, mustaqil fikrlashi va hayotiy maqsadlari shakllanadigan muhim bosqich bo'lganligi sababli, aynan shu davrda o'zini o'zi baholash ko'nikmalarini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Talabaning o'z faoliyatini muntazam baholab borishi uning o'qishga bo'lgan munosabatini yanada takomillashtiradi. Masalan, talaba topshiriqni bajarish jarayonida o'zining kuchli va zaif tomonlarini aniqlashi, qanday bilimlarga ehtiyoj borligini belgilashi va keyingi faoliyatida ushbu kamchiliklarni bartaraf etishga harakat qilishi mumkin. Natijada talaba ta'lim jarayonining passiv ishtirokchisidan o'z rivojlanishini boshqara oladigan faol subyektga aylanadi.

Shuningdek, o'zini o'zi baholash talabalarda o'z-o'zini anglash, mustaqil fikrlash, mas'uliyat, tashabbuskorlik, maqsadga intilish va refleksiya kabi muhim shaxsiy sifatlarning rivojlanishiga xizmat qiladi. Talaba o'z faoliyati natijalarini tahlil qilish orqali kelgusida qanday natijaga erishishni istayotganini aniqroq belgilaydi. Bu esa uning shaxsiy rivojlanish rejasini shakllantirish va o'z ustida muntazam ishlashga zamin yaratadi.

Ta'lim jarayonida o'qituvchining vazifasi ham faqat talabaning bilimini baholash bilan cheklanib qolmasligi lozim. O'qituvchi talabaga o'z faoliyatini baholash, xatolarini tushunish va ularni mustaqil ravishda tuzatish imkoniyatini yaratishi zarur. Buning uchun reflektiv topshiriqlar, o'zini o'zi baholash mezonlari, savolnomalar, individual rivojlanish rejalari va turli baholash usullaridan foydalanish samarali natija beradi. Shu bilan birga, talabalarda o'zini o'zi baholashni shakllantirish ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga tayyorgarligini ham kuchaytiradi. O'z imkoniyatlarini to'g'ri baholay oladigan talaba kelajakdagi kasbiy vazifalariga mas'uliyat bilan yondashadi, o'z bilimlarini muntazam yangilashga va zamonaviy talablarga moslashishga intiladi. Demak, o'zini o'zi baholash nafaqat ta'lim jarayonidagi natijalarni yaxshilash, balki raqobatbardosh va mustaqil fikrlaydigan mutaxassisni shakllantirishning muhim shartlaridan biridir.

Mazkur tezisning asosiy g'oyasi shundan iboratki, talabalarda real va obyektiv o'zini o'zi baholash ko'nikmasini shakllantirish ularning shaxsiy rivojlanishi, ta'limdagi faolligi va kelajakdagi kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli oliy ta'lim jarayonida talabaning o'z faoliyatini mustaqil tahlil qilishi va baholashiga imkon beruvchi pedagogik sharoitlarni yaratish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Talabalarda o'zini o'zi baholash ko'nikmasini shakllantirish ularning shaxsiy rivojlanishi va ta'lim jarayonidagi faolligini oshirishning muhim shartlaridan biridir. O'zini o'zi baholash orqali talaba o'zining bilim, ko'nikma va qobiliyatlarini anglaydi, erishgan natijalarini tahlil qiladi hamda mavjud kamchiliklarini aniqlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu jarayon talabaning o'z ustida ishlashi, mustaqil ta'lim olishi va kelajakdagi maqsadlarini aniq belgilashiga yordam beradi. Talabaning o'zini to'g'ri va xolis baholay olishi uning o'quv motivatsiyasi, mustaqil fikrlashi, mas'uliyat hissi va tashabbuskorligini rivojlantiradi. Ayniqsa, o'z faoliyatiga tanqidiy yondashish va xatolardan to'g'ri xulosa chiqarish shaxsiy rivojlanishning muhim ko'rsatkichlaridan hisoblanadi. Shu sababli oliy ta'lim jarayonida talabalarga o'z bilim va faoliyatini mustaqil baholash imkoniyatlarini yaratish zarur.

Shuningdek, o'qituvchi tomonidan aniq baholash mezonlarining ishlab chiqilishi, muntazam fikr-mulohaza berilishi, refleksiv topshiriqlardan foydalanish va talabaning o'z

natijalarini tahlil qilishiga sharoit yaratish o'zini o'zi baholash samaradorligini oshiradi. Bunday yondashuv talabani ta'lim jarayonidagi mas'uliyatini kuchaytirib, uni o'z rivojlanishini boshqarishga yo'naltiradi.

Umuman olganda, o'zini o'zi baholash va shaxsiy rivojlanish bir-biri bilan uzviy bog'liq jarayonlardir. Talaba o'z imkoniyatlarini qanchalik to'g'ri anglasa va baholasa, o'z oldiga shunchalik aniq maqsadlar qo'ya oladi hamda ularga erishish uchun samarali harakat qiladi. Shu bois zamonaviy oliy ta'limda talabalarning o'zini o'zi baholash kompetensiyasini rivojlantirish mustaqil, mas'uliyatli, faol va kelajakdagi kasbiy faoliyatiga tayyor shaxsni shakllantirishning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2006.
2. Ishmuhamedov R.J., Abduqodirov A.A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2008.
3. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish. – Toshkent: Fan, 2004.
4. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
5. Hasanboyev J., To'raqulov X., Haydarov M., Hasanboyeva O. Pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2011.
6. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – Москва: Педагогика, 1991.
7. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – Москва: Политиздат, 1977.